

TWEE KERELS
EN HUN
BORDUUR-
MUSEUM

Geen steekje los

Twee mannen die in Barneveld een borduurmuseum runnen. Dat alleen al is bijzonder te noemen. Rien van den Brand (77) en Ad van de Bruinhorst (68) vormen een mooi stel dat stad en land afreist op zoek naar bijzondere borduurwerken. Zelf kunnen ze nog geen steek zetten.

Tekst DOUWE ANNE VERBRUGGE | Fotografie LODE GREVEN

Ze lachen om het hardst als hun wordt gevraagd hoe het nou komt dat juist twee mannen een museum hebben over een ambacht dat als vrouwelijk bekend staat. Zelf vinden ze het ook wel een goede grap. Om daarna serieus antwoord te geven. Want zo vreemd vinden ze het ook weer niet. Ad: "Ik heb weleens vrouwen binnen zien komen met een glimlach. Je zag ze denken: 'Een man hier, dat kan niet veel wezen'. Maar wij zijn hartstikke enthousiast. Achter ieder borduurstuk schuilt een verhaal. En dat verhaal vertellen wij. Dat maakt het zo leuk!" Rien vult hem aan: "Maar je moet ook weten dat er best wat mannen zijn die borduren. Bij ons komt Jan Westeneng iedere woensdagmiddag borduurles geven aan de bezoekers. Jan de Matser wordt hij ook wel genoemd. Hij werkte vroeger in de trekkerhandel. Als hij

bij de boeren kwam buurten, zei hij altijd dat hij nog wel een trekkertje had staan voor een leuk matsprijsje. Vandaar Jan de Matser. Nu zit hij bij ons te borduren. Het is een ontzettend rustgevende bezigheid. Voor vrouw en man."

Gered van vuilnis

Rien is degene die dertig jaar geleden begon met verzamelen. Ad haakte later aan: "Rien is de eigenaar, ik ben zijn rechterhand." In een boerenschuur aan de rand van het 'kippendorp' Barneveld heeft het museum 'Het losse steekje' acht jaar geleden zijn onderkomen gevonden. "Hier stonden vroeger de koeien", vertelt Rien. "Ik heb daar wel wat mee. Zelf ben ik van boerenafkomst. Alleen ben ik er niet in verder gegaan. Als jonge vent vond ik dat koeien zo weinig terugzeiden als ik iets vertelde ..."

Uiteindelijk belandde ik in de houthandel. Maar of ik als kind al interesse had in borduren? Welnee joh. Als houthandelaar was ik veel onderweg. Op een dag zag ik een oudere vrouw een borduurwerk bij het vuilnis zetten. Zij vertelde mij dat ze kleiner ging wonen en dat geen van haar kinderen interesse had in

haar borduurwerken. Ik heb het van haar meegekregen. Zo is het virus bij mij naar binnen gekomen. Maar zelf borduren, nee, dat doen we beiden niet!"

Rood garen was goedkoop

Het museum telt inmiddels 18.000 borduurwerken, waarvan er 1.800 worden geëxposeerd. Geen stukje muur in de kamertjes van het museum is onbenut gelaten. Ad: "We werken met thema's. Hier hebben we het koningshuis, daar haardvuurtaferelen, de volgende kamer kent bijbelse verhalen, en de merklappen niet te vergeten. Zie je dat de meeste van die merklappen met rood garen zijn geborduurd? Rood was het goedkoopst, vandaar. Want de merklappen fungeerden slechts als oefenstof voor de meisjes op school. Als zij het borduren goed onder de knie hadden, konden ze thuis of bij hun dienstbetrekking de kleren voorzien van initialen. Dan was het niet zo'n gepuzzel om na het wassen te achterhalen welke kleding bij wie hoorde. Functioneel dus. Net als de geborduurde schellekoorden. Bij rijke mensen

werd dit koord gebruikt om een belletje in de keuken te laten rinkelen om de dienstmeiden op te roepen. Pas later is men schellekoorden gaan borduren als versiering aan de muur."

Als een blok in slaap

Rien weet dat het borduren vooral werd beoefend in Zeeland en in het midden en noorden van het land. "Niet dat het een puur protestantse traditie is, maar waar de mensen in het zuiden van het land na het avondeten het café gingen, werd hier de ontspanning gezocht in het roken van een sigaartje thuis in de huiskamer. De vrouwen zaten er dan bij met een brei- of borduurwerkje. Ontspanning alom. Pas vertrouwde een vrouwelijke bezoeker mij toe dat zij als zij 's nachts niet kan slapen, beneden even een half uurtje gaat borduren. Daarna valt

'ROOD
was het
goedkoopst,
dus vandaar'

ze als een blok in slaap. Maar naast dat het rustgevend is, gold vroeger het gezegde: 'Een vrouwenhand en een paardentand staan nooit stil.' Ad: "Ik heb een tijdje in Staphorst gewoond, en daar zie je het nog steeds. De vrouwen zijn altijd in de weer met iets!"

Overleden kindje

De meeste van de borduurwerken in het museum hebben Ad en Rien gekregen. "In het begin kochten we nog weleens iets, maar dat komt haast niet meer voor. Bij een overlijden weten de erfgenamen lang niet altijd het achtergebleven borduurwerk te waarderen. Zo komen ze nogal eens bij ons uit. Ik reis stad en land af om spullen op te halen. Eigenlijk weigeren we nooit iets, alleen als er mot in zit", vertelt Ad.

"Toch blijft het vreemd als mensen borduurwerken weg doen, want ze zijn vaak heel persoonlijk. Er zit een verhaal achter. Moet je eens goed naar deze merklap kijken." Ad wijst naar een ingelijste merklap aan de muur. "Er staat een bootje op met een echtpaar en de kinderen: een geborduurd familieportret. Maar zie je dat de 'familieboot' met een touwtje is verbonden aan een klein bootje? Op dat kleine bootje zit nog een kindje. Dat is een overleden kindje ... Zo krachtig kan een verhaal zijn dat door borduursteken wordt verteld. Sommige mensen bekijken dit borduurwerk met tranen in de ogen."

Dominee

Ad en Rien drentelen samen verder door hun eigen museum. Ook zij zich verbazen zich soms nog steeds over de kwaliteit van en de verhalen achter de borduurwerken die bij hen aan de muur hangen. Dat er door mensen onder de veertig eigenlijk niet meer wordt geborduurd, vinden beide mannen jammer. Rien: "Het is toch vreemd dat honderd jaar geleden bijna iedere

vrouw kon borduren, en onder de jongere vrouwen nu bijna niemand meer. Een mobielje past hun tegenwoordig beter in de hand." Ondertussen stopt Ad bij een van de oudste werken die in het museum te bezichtigen is. Een flink werk van tachtig bij tachtig centimeter uit 1859. Het vertelt het bijbelse verhaal van Jacob en Laban. Rien glimlacht: "Uitgekookte man die Laban. Hij liet Jacob met een list veertien jaar werken om zijn dochters Lea en Rachel te kunnen laten trouwen." Sowieso blijkt uit veel borduurwerken het christelijke karakter van de Nederlandse cultuur. Ad hoorde onlangs van een dominee dat de vier scheepsvlaggen op een merklap symbool staan voor de vier evangelisten Mattheus, Marcus, Lucas en Johannes. "Er zit zoveel meer in dan je op het eerste gezicht ziet. Dat houdt het levend."

Meer voor mannen

De meeste mannen die het borduurmuseum bezoeken, kwamen tot voor kort niet verder dan het parkeerterrein. Ze zetten hun vrouw af en bleven in

KOM KIJKEN!

Het borduurmuseum is open op woensdagmiddag van 13.00 tot 16.30 uur. Bij groepen van minimaal tien personen is op afspraak ook bezoek mogelijk op andere dagen, behalve zondag. Kijk ook op: www.borduurmuseum.nl

de auto zitten. Maar daar hebben Rien en Ad een oplossing voor gevonden. Ze showen in hun museum nu ook houtsnijwerken. Rien: "En als ze eenmaal binnen zijn, werpen ze toch ook een blik op de borduurwerken. Zeker als ik er een historisch verhaal bij vertel. Maar los daarvan: er zijn veel meer mannen die borduren dan we denken. Ook voor hen is het rustgevend. Zo kwam er pas een sportleraar uit Kudelstaart bij ons langs. Hij maakt borduurwerken om van te likkebaarden. Zo mooi. Er bestaan wel vierhonderd soorten borduursteken. En hij heeft toch wel een paar bijzondere steken onder de knie. Ik hoop dat hij ooit nog eens wil exposeren bij ons."

Toilet-borduurset

Ad toont nog een paar 'smokkelaarsklompen' die zich tussen het houtsnijwerk bevinden. De onderkant van het houten schoeisel is omgekeerd. "De hak zit aan de voorkant. Waardoor het lijkt alsof je de andere kant uit loopt." Met onverminderd enthousiasme trekt Rien nog even de wc-deur

'ZO KRACHTIG kan een verhaal zijn'

open. "Moet je hier eens kijken, naar het plafond. Ook als je een drukke boodschap hebt, kun je genieten van borduurwerken. Daar word je rustig van!" Beide mannen schieten weer in de lach. Ad: "Bezoekers denken weleens dat we broers zijn, maar dat zijn we toch echt niet. We kunnen gewoon ontzettend goed met elkaar overweg."